

УДК [378.147+811.111+37.062.3]:355.018

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Ірина Кривонос, Вікторія Лемещенко-Лагода

*Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного***Анотація:**

У статті актуалізовано та розкрито проблематику зміни підходу до викладання іноземних мов у немовних ЗВО у зв'язку з новими випробуваннями для українського суспільства під час воєнних дій; наголошено, що методи дистанційного навчання потребують перегляду, адаптації та удосконалення. У роботі визначено особливості організації навчального процесу в умовах ведення активних бойових дій в Україні. Проаналізовано найбільш популярні методи та інструменти дистанційного навчання іноземних мов у ЗВО. Авторами охарактеризовано основні недоліки та перепони в організації процесу навчання й запропоновано шляхи вирішення.

Resume:

Kryvonos Iryna, Lemeshchenko-Lagoda Viktoriia. Relevant aspects of foreign language teaching during the war in Ukraine.

The education system is one of those areas that have felt the most negative impact of military operations in Ukraine. The use of a wide range of ICT improved the actual quality of teaching disciplines in institutions of higher education, and ensured the transition of Ukrainian education to a new level. However, the rapid spread of distance education in the world not only opened wide opportunities for students and teachers, but also posed many challenges to them. The work emphasizes that distance learning methods are not appropriate enough in the conditions of war in Ukraine, and might even lose their effectiveness, need to be revised, adapted and improved. The article states that the integration of ICT in education serves many purposes, the most important of which are free access to educational materials, high mobility and convenience. The authors highlighted the most effective methods for ensuring a sufficient level of foreign language training in the conditions of distance education, among which they singled out the communicative method, the project method, and the simulation method, the implementation of which is supported by the use of video conferencing tools and distance learning environments. The main shortcomings and obstacles in the organization of the learning process were characterized and solutions were proposed taking into account modern realities in Ukraine. Problems of a technical nature, the instability of the security situation, being in different countries of the world lead to the fact that the existing teaching methods need to be revised, constantly adapted to the rapidly changing situation, and in some places, they completely lose their relevance. At present, the success of students' training depends primarily on the readiness and ability of the teacher to organize the most flexible training process.

Ключові слова:

викладання іноземних мов у ЗВО, дистанційне навчання, ІКТ у навчальному процесі, методи та інструменти викладання іноземних мов, курс «Іноземна мова за професійним спрямуванням», система Moodle, освіта під час війни в Україні.

Key words:

foreign languages teaching at the higher education institutions, distance learning, ICT in the educational process, methods and tools for teaching foreign languages, the course "Foreign language for professional purposes", Moodle, education during the war in Ukraine.

Постановка проблеми. 24 лютого 2022 року розпочалося повномасштабне вторгнення російської федерації на територію незалежної України, яке докорінно змінило життя українців, зачепивши всі без винятку сфери людської діяльності. На півдні та сході України на цей час тривають запеклі бої, а міста, розташовані на відносній відстані від лінії фронту, страждають від постійних артилерійських обстрілів.

Вторгнення росії в Україну забрало життя десятків тисяч солдатів і цивільних осіб та спричинило велику гуманітарну катастрофу і найтяжчу кризу біженців у Європі з часів Другої світової війни.

Система освіти є однією з тих сфер, які найбільше відчули на собі негативний вплив воєнних дій. Кожного дня зростає кількість закладів освіти, які було пошкоджено або вщент зруйновано, майже 20 вищих навчальних закладів та понад таку ж кількість коледжів було переміщено в інші міста України, на підконтрольні території. Тисячі школярів і студентів стали вимушеними переселенцями.

В умовах військових дій та постійної загрози життю і здоров'ю студентів та викладачів, адміністрація Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (ТДАТУ) вирішила продовжувати освітній процес дистанційно за допомогою інструментів такого навчання. Враховуючи той факт, що дистанційна форма навчання активно впроваджувалася в університеті протягом останніх років у зв'язку з пандемією COVID-19, перехід на дистанційне навчання мав би відбутися швидко та легко. Однак, внаслідок окупації міста й посилення дезінформації російської пропаганди, виникли нові труднощі, які проявилися у численних технічних перешкодах, що завадили продовженню активного освітнього процесу.

В умовах окупації міста для викладачів і студентів склалася ситуація, у межах якої організація звичайного навчального процесу у дистанційному форматі стала абсолютно неможливою: студенти, які вимушено виїхали за кордон, мають обов'язково відвідувати мовні курси чи шукати тимчасову роботу, щоб

існувати і вижити за межами своєї країни; студенти, які залишились в окупації, зазнають значних технічних обмежень (блокування українських ресурсів, необхідність встановлення VPN-програм, відключення інтернет-зв'язку); студенти, які знаходяться на території підконтрольній Україні, потерпають від постійних атак ворога та вимушені йти до укриття під час сигналу повітряної тривоги. Усі ці проблеми є характерними для українських викладачів і студентів, які перебувають у різних куточках світу. Враховуючи нові умови суворой реальності, стало зрозуміло, що звичні методи дистанційного навчання не є доцільними, а подекуди й втрачають свою ефективність, потребують переосмислення, адаптації та удосконалення з метою забезпечення ефективного навчального процесу й рівних умов доступу до освіти для всіх учасників освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню зазначеної проблеми присвятили свої розвідки низка вітчизняних та зарубіжних вчених: особливості дистанційного навчання розкрили О. Будзяк, В. Будзяк, Я. Григошкіна, І. Яненко, О. Янишин, Emrah Ekmekçi. Методи викладання іноземної мови вивчали С. Ніколаєва, Г. Борецька, Є. Соловйова, Н. Сергєєва, Є. Малюга, Л. Сакаєва, а принципи та підходи до викладання іноземних мов у ЗВО були охарактеризовані у С. Симоненко, О. Супрун. Вплив інформаційних комп'ютерних технологій (ІКТ) на освітній процес розглядали Н. Зайцева, Т. Калініченко, О. Тітова, Т. Шаргун, С. Шаров, Т. Шарова.

Оволодіння студентами цифровими й мовними навичками відкриває шляхи до ефективного індивідуального навчання, різноманітних можливостей та доступу до інформації високої якості.

Як відомо, дистанційне навчання – це добре організована і контрольована самоосвіта з використанням комп'ютерних технологій та комунікаційних мереж. І якісні мультимедійні матеріали є частиною ресурсу дистанційного навчання, але головним його аспектом є постійне інтерактивне спілкування між студентом та викладачем (Григошкіна, Яненко, & Янишин, 2023).

Під час глобальної пандемії COVID-19 викладачі мали можливість у рівних для всіх умовах організувати навчання у дистанційному форматі, випробовуючи різноманітні прийоми та методи, використовуючи широкий спектр ІКТ, чим значно поліпшували якість викладання й забезпечували перехід української освіти на новий рівень. Однак, стрімке поширення дистанційної освіти у світі не тільки відкривало

перед студентами та викладачами широкі можливості, але й ставило перед ними чимало викликів (Ekmekçi Emrah, 2015). Серед них доцільно виділити необхідність розвитку високого рівня відповідальності і самоорганізації й підтримку мотивації до навчання на достатньому рівні, особливо у процесі вивчення іноземних мов студентами технічного профілю, для яких знання іноземної мови є другорядним завданням, що не впливає прямо на виконання своїх професійних обов'язків. У цьому випадку значне навантаження додавалось до основної роботи викладачів іноземних мов, які мали постійно наголошувати на важливості вивчення іноземної мови для подальшого кар'єрного зростання та підкреслювати значення розширення можливостей працевлаштування як у межах України, так і за кордоном. Фактично, постійно наголошувалось на тому, щоб ефективно функціонувати в робочому середовищі незалежно від типу та розміру компанії, країни, вкрай важливо мати високий рівень комунікативної компетенції (Symonenko, Zaitseva, Titova, & Vynogradova, 2019, с. 306).

Окрім цього, як влучно зазначає науковець Т. Калініченко, оволодіння іноземними мовами в сучасному глобалізованому світі є найважливішою навичкою для тих, хто має бажання досягти успіху в професійній діяльності (Калініченко, 2021, с. 110).

Згідно практичного досвіду діяльності, викладачі іноземної мови здатні здійснювати значний вплив на мотивацію студентів до вдосконалення їхньої комунікативної компетенції, а також до оволодіння іноземною мовою за професійним спрямуванням (Symonenko, Zaitseva, Titova, & Vynogradova, 2019, с. 307).

Саме використання сучасних інтернет-технологій у навчальному процесі дає змогу здобувачам освіти полегшити вивчення іноземних мов під час дистанційного навчання засобами (Шаргун, Бушко, & Мосіна, 2020):

- тренування своїх навичок аудіювання і читання;
- долання мовних перешкод шляхом занурення в мовне середовище й ознайомлення з різними онлайн-ресурсами для виконання завдань;
- обговорення іноземною мовою будь-яких питань у позааудиторний час, або на визначених робочою програмою заняттях для перевірки засвоєння самостійно опрацьованого матеріалу. В результаті це підвищить мотивацію здобувачів для вивчення мови й досягнення успіхів у майбутній професійній діяльності.

До того ж, як указує науковець О. Тітова, ІКТ впливають на цілі, зміст навчання, форми і

методи навчання, а також на співпрацю викладачів і студентів, забезпечуючи розвиток інформаційної грамотності студентів, навичок опрацювання інформації, створення та об'єднання ідей у нові комбінації та перенесення їх у різні ситуації, що забезпечує готовність студентів до інноваційної діяльності (Titova, Luzan, Sosnytska, Kulieshov, & Suprun, 2021).

Науковці вважають, що інтеграція ІКТ в освіту слугує багатьом цілям, найважливішими з яких є вільний доступ до навчальних матеріалів, висока мобільність та зручність. Також це дозволяє урізноманітнити процес підготовки майбутніх фахівців і підвищити його ефективність (Sharov, Kolmakova, Sharova, & Pavlenko, 2021).

Після початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України Міністерство освіти і науки України рекомендувало на підконтрольній території України здійснювати освітній процес у формах: очній, змішаній чи дистанційній. Вибір форми навчання прямо пов'язаний з можливостями забезпечення збереження життя суб'єктів освітнього процесу. Тому домінуючою формою навчання у закладах вищої освіти, що знаходяться у безпосередній близькості до лінії фронту є дистанційна. Попри всі переваги дистанційної форми навчання, в умовах війни вона не здатна в повній мірі забезпечити стабільність та безперервність навчання. Основними ризиками у момент проведення занять є: відсутність доступу до мережі інтернет; відсутність світла; повітряні тривоги й необхідність переміщення в укриття; відсутність доступу до комп'ютера; термінова евакуація за умов попадання в зону активних бойових дій тощо (Будзьяк, & Будзьяк, 2022). Як зазначають згадані науковці, воєнний стан суттєво впливає на рівень забезпечення стабільності та безперервності навчального процесу залежно від місця територіального перебування суб'єктів освітнього процесу вищої освіти, зокрема, він впливає й на саму організацію освітнього процесу у закладах вищої освіти (ЗВО) і відображається на вступній кампанії закладів вищої освіти у 2023–2024 н. р.

Науково-педагогічні працівники і здобувачі, до того ж, можуть знаходитись в різних регіонах і в різних безпекових ситуаціях, перебуваючи в інших містах або за кордоном, не всі можуть мати доступ до мережі інтернет, не всі постійно беруть участь в освітньому процесі. Слід також пам'ятати про постійну небезпеку, бо сигнал повітряної тривоги може пролунати у будь-який час. Тому під час організації занять треба брати до уваги можливість доєднання до занять у режимі відеоконференцій, наявність і якість інтернет-зв'язку, технічні можливості учасників

освітнього процесу та враховувати різницю в часі. Все це призводить до перегляду вже існуючих та звичних методів дистанційного навчання та пошуку альтернативних, або адаптації тих, що вже існують до нових реалій.

Формулювання цілей статті. Головною метою нашого дослідження є необхідність проведення критичного аналізу наявних методів та інструментів дистанційного навчання іноземних мов та визначення доцільності їх використання під час ведення бойових дій на території України.

Реалізація мети передбачає розв'язання таких завдань:

- критично проаналізувати найбільш популярні методи й інструменти дистанційного навчання іноземних мов у ЗВО;
- розкрити особливості організації навчального процесу в умовах ведення активних бойових дій;
- визначити доцільність використання тих чи інших інструментів дистанційного навчання іноземних мов з урахуванням сучасних реалій;
- охарактеризувати основні недоліки та перепони в організації процесу навчання й запропонувати шляхи вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методисти у сфері викладання іноземних мов, у тому числі спеціалізованих курсів «Іноземна мова за професійним спрямуванням», пропонують зараз низку методів, прийомів та інструментів для забезпечення достатнього рівня іншомовної підготовки в умовах дистанційної освіти. Найефективнішими серед них вважаються комунікативний метод, конструктивний метод, метод проєктів, метод симуляцій, метод сценарію та кейс-метод, реалізація яких підтримується використанням інструментів відеоконференцій, середовищ дистанційного навчання, таких як Moodle, MOOC-курсів, інтерактивних додатків тощо.

Не зважаючи на усі перепони, **комунікативний метод** навчання іноземних мов, особливо курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням», залишається провідним у порівнянні з іншими, оскільки сприяє формуванню, перш за все, комунікативної компетентності, визначальної для студентів немовних спеціальностей, які будуть використовувати іноземну мову саме у процесах міжкультурної комунікації. Комунікативний метод дозволяє студентам навчатися «комунікації у процесі самої комунікації. Відповідно, усі вправи та завдання повинні бути комунікативно виправданими дефіцитом інформації, вибором та реакцією» (*Сучасні технології навчання...*, 2015, с 303).

Серед класичних переваг методу – студенти вдосконалюють навички усного мовлення, долається страх перед помилками, а серед недоліків методу – не надається належна увага якості мови, швидке досягнення меж комунікативної компетенції.

Під час дистанційного навчання інструменти для проведення відеоконференцій (ZOOM, Google Meet, ADOBE CONNECT, DISCORD, FreeConference, Webex, Microsoft Teams, та інші) цілком забезпечують необхідним середовищем для успішного використання комунікативного методу навчання іноземних мов, однак, варто брати до уваги фактори технічних та безпекових обмежень, які мають значний вплив на успішність використання такого методу. Так, якщо лунає сигнал повітряної тривоги, студент та викладач вимушені перервати заняття майже на півслові, та пройти до безпечного місця. Після повернення до заняття втрачається основна думка щодо теми обговорення, розпочата до початку тривоги, і студенти відчують труднощі у продовженні комунікації на тому ж рівні. Більш того, студенти, які перебувають на окупованих територіях, не завжди мають змогу вільно висловлювати свої думки чи взагалі підключатись до відеоконференцій, відчуваючи страх за своє життя від постійного залякування та активної пропаганди ворога. У цей же час студенти, які вимушено покинули країну і мають змогу підключатись до відеоконференцій, змушені чекати на викладача та своїх одногрупників, виконуючи інші завдання, що також є перепорою до налагодження ефективної комунікації після повернення до заняття.

Конструктивний метод навчання ґрунтується на власне активному навчанні студентів. Викладач має роль інструктора, який допомагає сприйняти навчальний процес, спрямовує студентів самостійно конструювати свою діяльність. Конструктивний розвиток особистості містить у собі розширення активності студентів, частина відповідальності переноситься з викладача на студентів, підключає їх до організації навчального процесу, збільшує їхню віру у свої сили. У традиційній формі освіти знання передавали тому, хто навчається у готовому вигляді, а завдання конструктивного методу викладання – навчати новому мисленню, методам пізнання і самоорганізації (Кудря, 2021). Перевагами методу є те, що відбувається підготовка студентів до реального життя, реальних життєвих ситуацій у реальному часі. Але цей метод краще використовувати в групах з постійним складом присутніх на заняттях студентів, щоб всі зрозуміли підготовчі

інструкції викладача з наступними етапами пошуку матеріалу самостійно. Проектна робота може служити прикладом, але під час дистанційного навчання і воєнного стану, проектна робота з групової трансформується в індивідуальну роботу студента.

Метод проєктів використовують у закладах вищої освіти як один із сучасних творчих підходів, що сприяє успішній реалізації цілей та завдань викладання та вивчення іноземних мов. За допомогою колективної та/а саме індивідуальної діяльності, студенти здійснюють відбір, складання плану/структури та систематизацію матеріалу з обраної теми і працюють над проєктом (Кудря, 2021). Метод проєктів успішно реалізується за допомогою використання нових ІКТ. ІКТ дозволяють органічно інтегрувати знання студентів з різних областей (міжпредметні проєкти) у вирішенні однієї проблеми зі співвідношенням з реальним життям, дозволяють застосовувати отримані знання на практиці, генеруючи нові ідеї, орієнтуючись на продукт, результат, враховуючи цілісність проєкту, що і сприяє розвитку комунікативної компетентності. Під час дистанційного навчання в умовах ведення активних воєнних дій стає практично неможливою реалізація групових проєктів, оскільки студенти знаходяться в різних місцях, мають різні умови проживання й різні технічні ресурси для проєктної діяльності. Більш того, подекуди виникають проблеми з підготовкою індивідуальних проєктів, особливо у здобувачів, що знаходяться на окупованих територіях.

Під час навчання студентів немовних ЗВО курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням» успішно застосовують **метод симуляцій** (англ. Simulation – імітувати для тренувальних потреб). Студентам пропонують різні симуляційні ігри, надаючи можливість відпрацьовувати свої навички, застосовувати знання з метою виконання різних завдань, імітуючи реальні ситуації, наприклад, в професійній діяльності, спеціалізованих задачах. Студенти зацікавлені у ситуації, цілком занурюються у процес, перевтілюються у нові ролі, шукають вирішення означеним проблемам. Метод симуляції допомагає впорядкувати знання студентів, навчити терміновим рішенням. Однак, відсутність практичного навчання через окупацію навчальних баз та лабораторних приміщень, обмеженість доступу до професійного обладнання напряму діє на здатність здобувачів швидко вирішувати професійні задачі, що зі свого боку впливає на моделювання ситуації іноземною мовою.

Метод асинхронного навчання з використанням середовищ дистанційної освіти

(наприклад, Moodle) набув широкою популярності ще задовго до пандемії COVID-19 та введення воєнного стану на території України. Система Moodle орієнтована на співпрацю та взаємодію між викладачем і студентом під час аудиторних й позааудиторних занять для спільної реалізації навчальних завдань. Масштабне впровадження цієї системи у навчальний процес ТДАТУ розпочалося у 2014–2015 н. р. й було оновлено в 2020 році (Lemeshchenko-Lagoda, Kryvonos, & Kolodii, 2020).

Використовуючи систему Moodle викладач має змогу зафіксувати контактну інформацію студента, створити чат, де студенти можуть обговорити з викладачем цікаві або незрозумілі питання. Додатковою перевагою є те, що система оптимізована для мобільних пристроїв, що підвищує зручність та мобільність. Студент може читати матеріал або виконувати тести в будь-який час і в будь-якому місці, а це іноді допомагає в критичних ситуаціях обмеженого доступу до комп'ютера або мережі Інтернет.

Водночас використання системи Moodle не дає викладачу можливості повністю контролювати діяльність студентів під час онлайн-занять, особливо, коли все ускладнюється постійними перебоями зв'язку й нестабільним інтернет-з'єднанням, великою кількістю файлів з навчальними матеріалами або технічними проблемами. До того ж, більшість викладачів страждають від надлишку спілкування й необхідності бути на зв'язку. Іншою проблемою є недостатній рівень

персоналізації під час роботи у системі – фактично, знаючи логін і пароль, виконати завдання може будь-яка людина (Lemeshchenko-Lagoda, Kryvonos, & Kolodii, 2022).

Висновки. Використання дистанційних технологій навчання, враховуючи актуальну ситуацію в Україні, є, безперечно, чи не єдиним виходом для реалізації освітньої діяльності переміщеними закладами освіти. Використання сучасної методики й методів дистанційного викладання іноземних мов у вищій школі дозволяє більш ефективно вирішувати цілий ряд дидактичних і соціокультурних задач на занятті. Проте, незважаючи на доцільність використання багатьох з них, і студенти, і викладачі вимушені підлаштовуватись під зовнішні умови та чинники, що на жаль, мають негативний вплив на освітній процес в цілому. Проблеми технічного характеру, нестабільність безпекової ситуації, перебування у різних державах світу призводить до того, що наявні методи навчання потребують переосмислення, постійної адаптації до швидкозмінної ситуації, а подекуди зовсім втрачають свою актуальність. Наразі успішність навчання здобувачів у першу чергу залежить від готовності та вміння викладача організувати максимально гнучкий процес навчання та оптимізувати виконання усіх наявних завдань, використовуючи найбільш прийнятні методи та інструменти навчання. Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у напрацюванні нових та адаптації вже існуючих методів, підходів та інструментів навчання.

Список використаних джерел

- Будзяк О.С., & Будзяк В.М. (2022). Сучасна Вища Освіта в умовах війни. *Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації*, 3 травня – 13 червня 2022 року. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». С. 45–48.
- Григошкіна Я., Яненко І., & Янишин О. (2023). Сучасні технології викладання іноземних мов: аналіз технологій для забезпечення ефективної індивідуальної освіти. *Академічні візії*. 21. URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8143262>.
- Калініченко Т.М. (2021). Використання цифрових технологій в навчанні іноземних мов: виклики сучасності. *Сучасні методики навчання іноземних мов і перекладу в Україні та за її межами: матеріали III Міжнар.наук.-практ. інтернет-конф.* Переяслав. С. 109–110. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/8761>].
- Кудря М. (2021). Сучасні методики викладання іноземних мов у вищій школі України. *All Ukrainian scientific-practical magazine Principal of School Liceum Gymnasium*. 1 (86). С. 222–230.
- Лемешченко-Лагода В.В., Кривонос І.А., & Колодій О.С. (2022). Challenges and opportunities for teachers in organizing of students' self-study work during distance learning at higher education institutions. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 4. 149 с.
- Сучасні технології навчання іноземних мов і культури у*

References

- Budziak, O.S., & Budziak, V.M. (2022). Modern Higher Education in the conditions of war. The educational process in the conditions of martial law in Ukraine: materials of the All-Ukrainian Scientific and Pedagogical Advanced Training, May 3 – June 13, 2022. Odesa: Helvetica Publishing House. P. 45–48. [in Ukrainian]
- Hryhoshkina, Ya., Yanenko, I., Yanyshyn, O. (2023). Modern technologies of teaching foreign languages: analysis of technologies to ensure effective individual education. Zenodo (CERN European Organization for Nuclear Research). <https://doi.org/10.5281/zenodo.8143262> [in Ukrainian]
- Kalinichenko, T.M. (2021). Use of digital technologies in learning foreign languages: modern challenges. Modern methods of teaching foreign languages and translation in Ukraine and abroad: materials of the III International scientific-practical Internet Conf. Pereyaslav P. 109–110. <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/8761> [in Ukrainian]
- Kudria, M. (2021). Modern methods of teaching foreign languages in higher educational institutions of Ukraine. ResearchGate. All Ukrainian scientific-practical magazine Principal of School Liceum Gymnasium. 1 (86). P. 222–230. https://www.researchgate.net/publication/356835673_SUCASNI_METODIKI_VIKLADANNA_INOZEMNIH_MOV_U_VISIJ_SKOLI_UKRAINI [in Ukrainian]
- Lemeshchenko-Lahoda, V.V., Kryvonos, I.A.,

- загальноосвітніх і вищих навчальних закладах. (2015). Колективна монографія. С.Ю. Ніколаєва (Заг. ред). Київ: Ленвіт. 444 с.
- Шаргун Т.О., Бушко Г.О., & Мосіна Ю.С. (2020). Сучасні аспекти викладання англійської мови в технічних закладах вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: збірник наукових праць*. Запоріжжя, 1 (70). С. 1–15.
URL:<http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/11968>];
- Ekmekçi Emrah Distance-education in Foreign Language Teaching: Evaluations from the Perspectives of Freshman Students. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. (2015). Volume 176. P. 390–397. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.487>.
- Lemeshchenko-Lagoda, V., Kryvonos, I., & Kolodii, O. (2020). Integration of information and communication technologies into the process of learning the course of English for specific purposes as one of the requirements for sustainable future development. *The International Conference on Sustainable Futures: Environmental, Technological, Social and Economic Matters (ICSF 2020)*. Kryvyi Rih, Ukraine, May 20–22, 2020. Volume 166. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202016610005>
- Sharov S., Kolmakova V., Sharova T., & Pavlenko A. (2021). Analysis of MOOC on Programming for IT Specialist Training. *TEM Journal*. Volume 10. Issue 4. P. 1884–1894. ISSN 2217-8309, DOI: 10.18421/TEM104-52
- Symonenko S., Zaitseva N., Titova O., & Vynogradova M. (2019). Development of Communicative Competence as a Precondition of Competitive Software Engineer Formation. *Modern Development Paths of Agricultural Production*. p. 307-315.
- Titova, O., Luzan, P., Sosnytska, N., Kulieshov, S., & Suprun, O. (2021). Information and Communication Technology Tools for Enhancing Engineering Students' Creativity. In: Ivanov, V., Trojanowska, J., Pavlenko, I., Zajac, J., Peraković, D. (eds) *Advances in Design, Simulation and Manufacturing IV. DSMIE 2021. Lecture Notes in Mechanical Engineering*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-77719-7_33.
- & Kolodii, O.S. (2022). Challenges and opportunities for teachers in organizing of students' self-study work during distance learning at higher education institutions, *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies.*, Vol. 4. 149 p. [in Ukrainian]
- Nikolaieva, S.Yu. (2015). Modern technologies of teaching foreign languages and cultures in general education and higher educational institutions. Collective monograph. S.Yu. Nikolayeva (General editor). Kyiv: Lenvit. 444 p. [in Ukrainian]
- Sharhun, T.O., Bushko, H.O., & Mosina, Yu.S. (2020). Modern aspects of teaching English in technical institutions of higher education: Vol. T.1, 70 (Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools). <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/11968> [in Ukrainian]
- Ekmekçi, E. (2015). Distance-education in Foreign Language Teaching: Evaluations from the Perspectives of Freshman Students. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 176, 390–397. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.01.487> [in English]
- Lemeshchenko-Lagoda, V., Kryvonos, I., & Kolodii, O. (2020). Integration of information and communication technologies into the process of learning the course of English for specific purposes as one of the requirements for sustainable future development. *E3S Web of Conferences*. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202016610005> [in English]
- Sharov, S., Kolmakova, V., Sharova, T., Pavlenko, A. (2021). Analysis of MOOC on Programming for IT Specialist Training. *TEM Journal*, 1884–1894. <https://doi.org/10.18421/tem104-52> [in English]
- Symonenko, S., Zaitseva, N., Titova, O., Vynogradova, M. (2019). Development of Communicative Competence as a Precondition of Competitive Software Engineer Formation. In: Nadykto, V. (eds) *Modern Development Paths of Agricultural Production*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-14918-5_32 [in English]
- Titova, O., Luzan, P., Sosnytska, N., Kulieshov, S., Suprun, O. (2021). Information and Communication Technology Tools for Enhancing Engineering Students' Creativity. In: Ivanov, V., Trojanowska, J., Pavlenko, I., Zajac, J., Peraković, D. (eds) *Advances in Design, Simulation and Manufacturing IV. DSMIE 2021. Lecture Notes in Mechanical Engineering*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-77719-7_33 [in English]

Відомості про авторів:

Кривонос Ірина Анатоліївна

iryna.kryvonos@tsatu.edu.ua

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного
вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя,
Запорізька обл., 69600, Україна

Лемешченко-Лагода Вікторія Володимирівна

viktoria.lemeshchenko-lagoda@tsatu.edu.ua

Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного
вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя,
Запорізька обл., 69600, Україна

doi: 10.33842/22195203-2024-02-15-2-31-55-60

Матеріал надійшов до редакції 29. 09. 2023 р.
Прийнято до друку 10. 10. 2023 р.

Information about the authors:

Kryvonos Iryna Anatoliivna

iryna.kryvonos@tsatu.edu.ua

Dmytro Motorny Tavria State
Agrotechnological University
Zhukovskyyi Street, 66, Zaporizhzhia,
Zaporizhzhian region, 69600, Ukraine

Lemeshchenko-Lagoda Viktoriia Volodymyrivna

viktoria.lemeshchenko-lagoda@tsatu.edu.ua

Dmytro Motorny Tavria State
Agrotechnological University
Zhukovskyyi Street, 66, Zaporizhzhia,
Zaporizhzhian region, 69600, Ukraine

doi: 10.33842/22195203-2024-02-15-2-31-55-60

Received at the editorial office 29. 09. 2023.
Accepted for publishing 10. 10. 2023.